

ÚČETNÍ, DAŇOVÉ A FINANČNÍ ASPEKTY TVORBY A ČERPÁNÍ REZERV NA PĚSTEBNÍ ČINNOST

ACCOUNTING, FINANCIAL AND TAX ASPECTS OF CREATING RESERVES AND CULTIVATION ACTIVITIES

DALIBOR ŠAFAŘÍK – ROMAN DUDÍK – PETRA HLAVÁČKOVÁ

Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Brno

ABSTRACT

According to the Act on Reserves No. 593/1992 Coll. (AR), for ascertaining the income tax basis owners of forests in the Czech Republic can create a reserve for cultivation activities that are an acceptable expense (costs) according to Income Tax Act (ITA). The issue of reserves for cultivation activities for forest management is quite complicated and disputable. The important aspect in terms of AR and the financial management of the forest enterprise is the obligation to deposit financial resources equal to the reserves created according to Section 9 in a special blocked account in the bank. Depositing financial funds from the viewpoint of the Czech tax administration, financial institutions and the useful framework of creating reserves as well as the relation to the financial management of the forest enterprise is discussed in this paper.

Klíčová slova: rezerva na pěstební činnost, vázaný účet, výnosy z peněžních prostředků, daň z příjmu

Key words: reserve for cultivation activities, blocked account, revenues from financial funds, income tax (on profit)

ÚVOD

Vlastníci lesů v České republice mohou podle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (ZoR) vytvářet rezervu na pěstební činnost, která je uznatelným výdajem (nákladem) podle zákona o daních z příjmů (ZDP). Obecným významem tvorby rezerv je překonat časový nesoulad mezi výnosy (příjmy) z určité činnosti a následnými náklady (výdaji), zpravidla vynakládanými s určitým časovým odstupem. V případě rezerv na pěstební činnost tedy mezi příjmy z těžby dříví a následnými nezbytně nutnými náklady na pěstební činnost, spojenými s obnovou a výchovou lesních kultur a porostů. Významným aspektem z pohledu ZoR a finančního řízení lesního podniku je povinnost ukládat peněžní prostředky ve výši rezerv tvořených podle § 9 na zvláštní vázaný účet v bance. ZoR v § 10a uvádí povinnost ukládat peněžní prostředky ve výši rezerv tvořených podle § 9 a § 10 na samostatný účet (dále též „zvláštní vázaný účet“) v bance se sídlem na území České republiky. Jelikož ZoR dále detailněji nevymezuje pojem „zvláštní vázaný účet“, banky v nabídce svých produktů vymezují tento pojem různě a rovněž, že proces ukládání peněžních prostředků podniku je předmětem podnikového finančního řízení, byly tyto skutečnosti podrobeny detailnějšímu šetření, zejména dotazováním zainteresovaných stran. Cílem příspěvku je upřesnit některé výkladové nejasnosti týkající se ukládání peněžních prostředků ve výši rezerv podle ZoR a souvisejícího čerpání těchto peněžních prostředků. Výstupy jsou použitelné pro všechny lesní podniky účelně tvořící a čerpající rezervy na pěstební činnost.

MATERIÁL A METODIKA

Pro detailní identifikaci a analýzu účetních a daňových aspektů bylo nutné nejdříve prostudovat legislativní předpisy upravující tvorbu

a čerpání rezerv, zejména zákon o rezervách č. 593/1992 Sb., vyhlášku č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky 500/2002 Sb., zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (ZDP) a v neposlední řadě zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů. V literatuře publikované k tomuto tématu pojednávají JANÁSEK a KUPČÁK 2009 o tvorbě a čerpání rezerv z účetního a auditorského pohledu. Jelikož ZoR ve znění §10a dále detailněji nespecifikuje pojem „vázaný účet“ ani např. ve vazbě na některé bankovní produkty označené jako vázané účty, byl vznesen dotaz na Odbor 39 – Metodika a výkon daní z příjmů Ministerstva financí ČR, Ústřední finanční a daňové ředitelství – ve smyslu možnosti využít ke splnění zákonné povinnosti uložení peněžních prostředků některé specifické bankovní produkty, např. krátkodobá bankovní depozita a depozitní směnky. Tento dotaz byl veden domněnkou, že smyslem a účelem příslušného ustanovení zákona o rezervách nemohlo být, aby poplatník byl nucen deponovat zpravidla významnou peněžní částku na druhu bankovního produktu – vázaném účtu tak, jak jej definují a v portfoliu svých produktů nabízejí finanční instituce (banky).

VÝSLEDKY A DISKUSE

Aspekty účetní a daňové

Pěstební činností se pro účely ZoR rozumí obnova lesa a veškeré výchovné činnosti prováděné v porostech do 40 let jejich věku, ochrana lesa a opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinnou skladbou. Rezervu lze tvořit a čerpat jen na výkony uvedené v příloze zákona.

Výkony uznané jako výdaj (náklad) pro tvorbu rezervy na péstební činnost jsou:

1. Obnova lesa výsevem osiva
 - a) první výsev osiva
 - b) opakovaný výsev osiva
2. Obnova lesa sadbou
 - a) první sadba,
 - b) opakovaná sadba
3. Příprava půdy pro obnovu lesa
 - a) příprava půdy pro přirozenou obnovu lesa,
 - b) příprava půdy pro obnovu lesa výsevem osiva,
 - c) příprava půdy pro obnovu lesa sadbou
4. Ošetřování dřevin mladých lesních porostů
5. Mechanická a chemická ochrana mladých lesních porostů proti zvěři
6. Zřizování oplocenek při oplocování mladých lesních porostů
7. Ochrana mladých lesních porostů ostatní
 - a) proti buňení,
 - b) proti hlodavcům,
 - c) proti klikorohu borovému,
 - d) výsek plevelných dřevin
8. Prořezávky, prostřihávky a výkony spojené s vytvořením rozčleňovací linie
9. Ochrana lesa proti zvěři mechanická, chemická, údržba a opravy oplocenek
10. Ochrana lesa proti hmyzím škůdcům
11. Hnojení lesních porostů
12. Vyvětvování lesních porostů
13. Odstraňování klestu
14. Probírky do 40 let věku lesních porostů
15. Opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinou skladbou

Rezervu na péstební činnost, která je výdajem (nákladem) na dosažení, zajištění a udržení příjmů, mohou v období, za které se podává daňové přiznání, vytvářet poplatníci daně z příjmů, kteří jsou povinni podle ustanovení zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (ZoL) provádět obnovu, ochranu a výchovu lesních porostů.

Rezerva na péstební činnost se vytváří podle výše vytěženého objemu dřevní hmoty v m³. Výši této rezervy si poplatník stanoví sám dle plánů péstební činnosti v rozpočtu nákladů na péstební činnost (v návaznosti na opatření LHP, resp. příslušná ustanovení ZoL). Rezerva se čerpá při realizaci prací péstební činnosti, a pokud tyto práce nejsou realizovány v rozpočtovém objemu, rezerva se zruší. O použití rezerv nebo jejich zrušení se nyní dle Českého účetního standardu č. 004 účtuje na vrub příslušného účtu účtové skupiny – 45 Rezervy, se souvztahným zápisem ve prospěch příslušného účtu nákladů účtové skupiny 55 – Odpisy, rezervy (viz bod 4.2. Standardu).

Rezervu na péstební činnost mohou (ale nemusí) tvořit vlastníci lesa. Zákodárce výše uvedeným sleduje cíl, aby poplatníkovi v roce těžby nebyly formou daně z příjmů odčerpány finanční prostředky, které v následujících letech musí postupně vynakládat na obnovu lesa, ochranu a zajištění kultur a výchovu lesních porostů. Umožňuje, aby podíl těchto péstebních nákladů vztahený k 1 m³ vytěženého dříví mohl formou daňové účinné rezervy postavit jako nákladovou položku k příjmům za vytěžené dříví a tím snížit základ pro výpočet daně z příjmů. Základní schéma tvorby a čerpání rezervy je tedy následující: Porost je v roce 0 vytěžen, resp. zpracováno kalamitní dříví a toto dříví je prodáno. K tržbám za dříví dává zákon možnost postavit protipoložku rezervy na péstební činnost, která se kalkuluje (rozpočtuje) na

všechny potřebné výkony prováděné v následném porostu a vztáhne se (jako podíl na 1 m³ vytěženého dříví) k celkové výši těžby v daném zdaňovacím období. Tato kalkulace by měla mít podobu inventární karty rezervy s výčtem rozsahu a nákladů na jednotlivé výkony péstební činnosti. V následujících (maximálně 40 letech) je rezerva postupně čerpána a její případná nevyčerpaná část by po tomto období měla být zúčtována do výnosů. Poněkud jiná situace vzniká v celém souboru porostů, které tvoří lesní majetek. Pokud výše těžby dříví na tomto majetku příliš nekolísá a nemění se ani těžbou vyvolaný objem péstební činnosti (zejména v důsledku kalamit či jiných mimořádných těžeb), je dle některých názorů (JANÁSEK, KUPČÁK 2009) zbytečné rezervu na péstební činnost využívat, protože se zde ztrácí její smysl, totiž kompenzovat zčásti nerovnoměrnost tvorby výnosů a časový posun nákladů.

Tvorba rezervy za celý lesní hospodářský celek (LHC) dle výše těžby a zprůměrovaných nákladů péstební činnosti na 1 m³ a její čerpání dle skutečně vynaložených nákladů na péstební činnost rovněž za LHC nemá opodstatnění a oporu v zákonu. Rovněž způsob práce s rezervou, kdy ji v jednom roce vlastník lesa vytvoří a v roce následujícím ji ve stejné výši zúčtuje do výnosů, postrádá své opodstatnění co do dikce zákona, nýbrž i svou ekonomickou podstatu – vyrovnávání nerovnoměrnosti ve výnosech a nákladech. Takto pojatá rezerva nemá své praktické opodstatnění. I pro největší lesní majetky s vyrovnaným hospodařením může ovšem mít rezerva na péstební činnost smysl z věcného a finančního hlediska v případě, kdy je tento majetek zasážen kalamitou velkého rozsahu. V tomto případě pak následně dochází k výkyvům ve struktuře a rozsahu výrobních operací mezi jednotlivými roky, a tedy i k výkyvům cenovým a ekonomickým.

Aspekty finanční

Principem vázaných (jistotních) účtů je garance vázání peněžních prostředků na účtu až do doby, než budou splněny všechny podmínky, na kterých se dohodly smluvní strany, prostřednictvím třetí strany (banky). Vklady na typech vázaných (jistotních) účtů bývají zpravidla úročeny velmi nízkou úrokovou sazbou, což zejména v dnešní době může zvyšovat kreditní riziko nesené poplatníkem.

Dle podrobnějšího rozkladu Ústředního finančního a daňového ředitelství MF ČR (ze dne 11. 10. 2010, Č. j. 10/94150/2010/2591 IK) musí poplatník podle § 10a, odst. 1 zajistit čerpání peněžních prostředků pouze na účely, na které byly rezervy vytvořeny, s výjimkou uvedenou v odstavci 4 §10a ZoR (týká se rezerv vytvořených podle horního zákona). Pro daňové účely je v souvislosti s deponováním daňových rezerv významné, že:

- vystavení depozitní směnky lze u banky považovat za poskytování služeb komerčního bankovníctví, liší se však od ukládání zdrojů vkladatelů na účet;
- depozitní směnka obecně nepředstavuje depozitum zdrojů na účtu klienta. Jde o cenný papír upravený zákonem č.191/1950 Sb., směnečným a šekovým, tedy na rozdíl od depozita na účtu se na směnku jako cenný papír vztahuje zákon o cenných papírech;
- depozitní směnku je nezbytné považovat za instrument peněžního trhu, a proto směnku nelze nikdy zcela ztotožnit s uložením peněžních prostředků na účet v bance;
- v souvislosti se smenkou se pozice vkladatele mění: vkladatel přestává být vlastníkem peněžních prostředků deponovaných na svém bankovním účtu a dostává se do pozice osoby financující banku (věřitele);
- se smenkou lze prakticky libovolně nakládat a lze ji například rubopisem převést na jinou osobu. Tím dochází i k převodu zdrojů. Depozitní směnka tedy nepředstavuje pojištěný majetek zákazníka.

Z výše uvedeného je zřejmé, že depozitní směnku je třeba považovat za instrument peněžního trhu podle § 8a odst. 1 písm. c) zákona o cen-
ných papírech. Vklady na účtech se řídí jinými pravidly. Depozitní
směnky nelze považovat za peněžní prostředky poplatníka uložené ve
výši daňových rezerv na samostatném účtu v bance. Peněžní prostřed-
ky deponované na účtu ve výši daňových rezerv lze v souladu se ZoR
čerpat pouze na účely, na které byly rezervy vytvořeny.

1. Úrokové výnosy z prostředků rezerv na zvláštním vázaném účtu

Podle ustanovení § 10a odst. 1 ZoR lze na zvláštní vázaný účet uklá-
dat kromě samotných prostředků rezerv rovněž výnosy z prostředků
těchto rezerv. Ty zákon definuje jako výnosy z peněžních prostředků
vázaných na zvláštním účtu. Výnosy z peněžních prostředků na zvláš-
tním vázaném účtu jsou přitom osvobozeny od daně podle § 4 odst. 1
písm. zm) a § 19 odst. 1 písm. zl) zákona o daních z příjmů, stanou-
li se příjmem zvláštního vázaného účtu podle ZoR. Pokud poplatník
opakovaně převádí na zvláštní vázaný účet částku ve výši vytvořených
rezerv, čerpání peněžních prostředků na účel, pro který byly rezervy
vytvořeny, je nižší než vklad a tyto prostředky jsou na příslušném účtu
dále úročeny, může nastat situace, kdy zůstatek zvláštního vázaného
účtu převyšuje celkový stav vytvořených rezerv. V tomto případě by
neměl být v rozporu s právními předpisy postup, kdy poplatník o část-
ku připsaného úroku sníží částku převáděnou na zvláštní účet v dalším
období. Alternativně lze s bankou dohodnout, aby úroky z prostředků
uložených na zvláštním vázaném účtu nezvyšovaly zůstatek tohoto
účtu, ale byly bankou připisovány na jiný (např. běžný) účet poplatní-
ka. V takovém případě tyto výnosy nelze osvobodit od daně z příjmů,
zároveň však nebudou vázány na účel tvorby rezervy a poplatník je
může použít volně podle svého uvážení.

ZoR však v § 10a odst. 2 písm. a) stanoví, že tvorba rezerv je daňo-
vě uznatelným nákladem, pouze pokud budou peněžní prostředky ve
výši zaúčtované tvorby rezervy převedeny na zvláštní vázaný účet nej-
později do termínu podání daňového priznání.

2. Čerpání výnosů z prostředků rezerv na zvláštním vázaném účtu

Ze skutečností uvedených v předchozím bodě vyplývá, že pokud
budou výnosy z prostředků na zvláštním vázaném účtu připisová-
ny na tento účet, lze o jejich výši snížit částku peněžních prostředků
převáděných, respektive deponovaných na zvláštním vázaném účtu.
Tak bude docíleno stavu, kdy zůstatek zvláštního vázaného účtu bude
přesně odpovídat výši vytvořených rezerv.

Dle výsledku konzultací se spolupracujícími auditory Komerční banky
lze peněžní prostředky ve výši rezerv podle § 9 ZoR vést následovně:

- účetní jednotka založí zvláštní běžný účet, kde uloží finanční pro-
středky po dobu tvorby rezervy a musí prokázat, že je nepoužila
pro jiné účely než pro rezervu;
- doporučuje se založit spořicí či termínovaný vklad s příslušnými
parametry tak, aby navazovaly potřebu zdrojů na případné čer-
pání, tzn. aby účetní jednotka mohla průběžně převádět finanční
zdroje. Výši konkrétní úrokové sazby pak banka nabídne klientovi
dle výše záměru deponovat peněžní prostředky na tomto druhu
samostatného účtu. Obdobné stanovisko zastávají i pracovníci dal-
ších obchodních bank (Raiffeisenbank, České spořitelny, ČSOB).

ZÁVĚR

Tvorba rezerv na péstební činnost podle § 9 ZoR a nakládání s peněž-
ními prostředky podle § 10a ZoR je standardním nástrojem ve finanč-
ním řízení lesních podniků. Velký význam má u lesních podniků vlast-
ních lesní pozemky a lesní porosty, či mající tyto pozemky a porosty
v nájmu v případě, kdy je tento lesní majetek zasažen či opakovaně
zasahován mimořádnými událostmi – kalamitami. V této souvislos-
ti je významně ovlivněna vyrovnanost ekonomického a finančního
hospodaření lesního podniku. Hospodaření s peněžními prostředky
získanými neplánovanou realizací dřevní hmoty je nutné účelně roz-
vrhnout do časového rámce obnovy, péče a výchovy lesních porostů
specifikovaného v LHP, projektech péstebních opatření, respektive
vymezenou maximální dobou 40 let. Při hospodaření s peněžními
prostředky ve výši vytvořených rezerv je nutné vnímat výše popsané
aspekty a stanoviska, respektive lze využít některé pohledy zaintereso-
vaných stran.

Poděkování:

Příspěvek je součástí prací na dílčím výzkumném záměru MSM
6215648902 02/02/02.

LITERATURA

České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlá-
sky 500/2002 Sb.

JANÁSEK M., KUPČÁK V. 2009. Vybrané účetní a daňové aspekty v les-
ním hospodářství. Auditor, 16(6): 11-26.

Ministerstvo financí, 21. 10. 2010, Zápis z jednání Koordinačního
výboru s Komorou daňových poradců ČR, Praha, s. 14-22, Pří-
spěvek 279/24.06.09.

Ministerstvo financí – Ústřední finanční a daňové ředitelství, Odbor
39 – Metodika a výkon daní, 11. 10. 2010, Depozitní směnka ve
vztahu k povinnosti ukládat zdroje daňových rezerv – stanovisko
k odbornému dotazu, Praha, Č. j. 10/94150/2010/2591 IK.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení záko-
na č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový; v platném znění.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů; v platném znění.

Zákon o rezervách č. 593/1992 Sb. pro zjištění základu daně z příjmů;
v platném znění.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých záko-
nů; v platném znění.

ACCOUNTING, FINANCIAL AND TAX ASPECTS OF CREATING RESERVES AND CULTIVATION ACTIVITIES

SUMMARY

Owners of forests in the Czech Republic can create a reserve for planting according to Act No. 593/1992 Coll. (AR), on reserves for ascertaining an income tax basis, as amended by later regulations, which is an acceptable cost (expense) according to the Income Tax Act (ITA). The purpose of the creation of a reserve for planting is to overcome the time discord between revenues (incomes) from the sale of exploited wood and consequent costs (expenses) for planting related to the restoration and development of forest cultures and plants. The important aspect in terms of AR and the financial management of the forest enterprise is the obligation to deposit financial means at the level of reserves created according to Section 9 to a designated account in the bank. The objective of the paper is to provide some interpretation regarding queries on depositing financial funds at the level of reserves according to AR and the related use of these financial funds because AR does not specify in detail the term "special blocked account". The issue was consulted with Department 39 – Methodology and execution of income taxes of the Ministry of Finance of the Czech Republic – Central financial and tax headquarters, pursuant to the option to use for the fulfilment of the legal obligation to deposit financial funds with the use of various bank products, e.g. short-term bank deposits and deposit bills, because deposits for types of designated accounts as a rule bear a very low interest rate which, particularly today, may increase the risk on the part of the payer. The planting, for the purpose of AR means the restoration of the forest and all development activities performed in growth up to 40 years of age, protection of the forest and measures for growth restoration with an improper or alternative composition of wood. It is possible to create a reserve and to use it as described in the Amendment to the Act. The lawmaker follows, via the above mentioned activities, the objective that financial funds are not decreased for the payer in the year of exploitation in the form of income tax which in the following years must be gradually spent on the restoration of the forest, protection and ensuring plants and the development of forest growth. It is necessary to consider the deposit bill from the viewpoint of the cash management of funds created at the level of reserve as a monetary market instrument according to Section 8a, par. 1 letter c) of the Securities Act. Deposits on accounts are managed by other rules. Financial funds deposited on accounts at the level of tax reserves can be used in accordance with AR only for the purposes for which they were created. Short-term bank draft deposits cannot be used for the fulfilment of the obligation to deposit financial funds at the level of reserves according to AR. The creation of reserves for planting according to Section 9 of AR and using financial funds according to Section 10a of AR is standard tool used in the financial management of forest enterprises. It is a very important fact that forest enterprises owning forest land and forest stand regardless of whether this land and growth is leased and in the case that these forest assets were affected or are repeatedly affected by extraordinary events – disasters. In this relation, the balance of the economic and financial management of the forest enterprise is important. The management of financial funds achieved by the unplanned sale of wood must be purposefully allocated into the time framework of the restoration, care and development of forest stand specified in the forest management plans, projects for planting measures or stated for a maximum period of 40 years. In the maximum possible rate it is possible to use individual interest rates offered by the bank to the client according to the level of the intention to deposit financial funds in a specific type of independent account.

Recenzováno

ADRESA AUTORA/CORRESPONDING AUTHOR:

Ing. Dalibor Šafařík, Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta,
Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky
Zemědělská 3, 613 00 Brno
tel.: 545 134 072; e-mail: dalibor.safarik@mendelu.cz